

fotografiecursussen:www.icef.info

De Diagonaal Methode, een compositiemethode

De Diagonaal Methode (DM) is een compositie "methode" die ik toevallig heb ontdekt in 2006, terwijl ik onderzoek deed naar de onnauwkeurigheid van de Regel van Derden, een in de fotografie bestaande compositiemethode. De Diagonaal Methode is geen bedachte theorie, maar een ontdekking. De Diagonaal Methode is niet afgeleid van de Gulden Snede of de Regel van Derden.

De technische kant van de DM is vrij simpel uit te leggen: vanuit elke hoek van een rechthoekig of vierkant tweedimensionaal werkstuk (zoals een foto of een schilderij) kunnen we de *bissectrice* of deellijn tekenen. Dit is de lijn die de hoek van 90 graden verdeelt in twee gelijke delen van 45 graden. Deze lijnen zijn tegelijkertijd de meetkundige diagonalen (vandaar de naam "Diagonaal Methode") van de twee vierkanten die elkaar overlappen in een rechthoek (zie fig. 1).

Uit het onderzoek bleek dat kunstenaars en fotografen details die zij belangrijk vonden/vinden, zoals ogen, op deze Diagonalen plaatsten, met een afwijking van max. 1 á 1,5 mm op A4 formaat.

Kunstenaars, en ook bekijkers van kunstwerken, volgen blijkbaar deze bissectrices of Diagonalen, zodat details op deze posities, onmiddellijk opvallen.

Het verschil met de bestaande methoden zoals de Regel van Derden of de Gulden Snede is dat er bij de DM geen esthetische basis is. Men ging er tot nu toe van uit dat kunstenaars mogelijk een soort matrix gebruikten waardoor het werk "mooier", "esthetischer", of "beter van compositie" wordt. Bij de DM is dit niet het geval. De kunstenaar of fotograaf kiest (in het geval van de DM) onbewust één of meer details waar zijn bijzondere aandacht naar uit gaat en plaatst deze op één of meer Diagonalen. Aan de hand van de DM kunnen we dus achteraf zien wat de drijfveer of onbewuste motivatie van de kunstenaar was. Deze zienswijze of methode is nieuw omdat het *onderwerp* belangrijk is i.p.v. de *esthetiek*.

Bij de Regel van Derden en de Gulden Snede maakte het niet uit waar een detail of lijn uit bestond; het kon bijv. een rand van een tafel zijn of een baksteen. Dit zijn natuurlijk onbelangrijke onderwerpen, gezien vanuit de (psychologie, de geest van de) kunstenaar. Bij de DM gaat het om details die om *psychologische of emotionele* redenen belangrijk zijn. De DM is dan ook *subjectief*.

Dit betekent ook dat we bewust details op de Diagonalen kunnen plaatsen, bijv. d.m.v. te croppen, om de toeschouwer direct naar bepaalde details te loodsen. De makkelijkste manier om dit te doen is via het gebruik van "Diagonal", een croptool in **Adobe Photoshop Lightroom**. Dit zit ook in **Photoshop CS6**.

Soms vertellen mensen me dat hun foto of aquarel veel beter is geworden, nadat ze de Diagonaal Methode hebben gebruikt (d.w.z. na het bijsnijden van het werk), maar dit betekent niet automatisch dat (alleen) de *compositie* beter is geworden. Eerder lijkt het zo te zijn dat de impact en betekenis groter of beter is geworden, omdat mensen die de foto zien, *onmiddellijk* de belangrijkste details zien. De foto lijkt daarom ook meer "af" te zijn, het is prettig om zo'n foto te bekijken en daarom kan je inderdaad wel zeggen dat de "compositie" ook beter is geworden. We moeten wel in de gaten houden dat de details al bepaald zijn door de fotograaf / kunstenaar, tijdens het maken van de foto.

Dit betekent dat wel als bekijker van de foto, met onze subjectieve visie, niet andere details kunnen aanwijzen die wij zelf belangrijker vinden.

Een nieuw paradigma in compositie.

Er is een belangrijk verschil tussen de DM en de Regel van Derden. Bij de Regel van Derden plaatsen mensen bewust onderwerpen zoals bomen of hoofden op de lijnen of kruispunten van de Regel van Derden. Dit weet ik omdat cursisten mij regelmatig vertellen dat ze dit doen. Meestal zijn dergelijke details niet erg belangrijk, gezien de inhoud van de foto. Bij de Diagonaal Methode echter, plaatsen fotografen onbewust bepaalde details op de lijnen van de DM, die een belangrijke inhoudelijke betekenis hebben voor die fotograaf, om psychologische en/of emotionele redenen. Deze details zijn door hun DM-plaatsing, tevens onmiddellijk te zien door de bekijker.

Dit is het slechtst begrepen onderdeel van de Diagonaal Methode en tegelijkertijd het belangrijkste onderdeel. Het is, zoals iemand uit Vietnam mailde, een "*nieuw paradigma in de compositie*". Waarom is dit zo? Omdat bij de bestaande regels zoals de Regel van Derden en de Gulden Snede, er geen relatie is tussen vorm en inhoud, oftewel tussen de door de theorie aangegeven plaatsing en de inhoudelijke betekenis door de maker. Bij de Diagonaal Methode kan je als bekijker van een foto onmiddellijk zien waar de fotograaf of kunstenaar in geïnteresseerd was, omdat je de foto - het frame - bekijkt, net als de kunstenaar, via de bissectrices (of lijnen van de DM). De kunstenaar heeft de details al onbewust op die plaatsen gezet en heeft daarmee bepaald welke details hij (om subjectieve, psychologische) redenen belangrijk vond. Dit is nieuw.

De Regel van Derden en de Gulden Snede zijn theorieën, en de theorie is dat de compositie beter zal worden als je *willekeurige* onderwerpen op vooraf bepaalde plaatsen zet.

Bovendien vond ik tijdens mijn research dat de Regel van Derden en de Gulden Snede niet "werkten". Dit betekent dat je wel onderwerpen op bepaalde plaatsen kunt zetten, maar dat dit niet noodzakelijkerwijs leidt tot een betere compositie. In de meeste gevallen leidt het zelfs tot een *slechtere compositie*, omdat je tijdens het rationeel plaatsen van details Regel 1 in de compositie overtreedt: "*De algemene gevoelsmatige kadrering van een foto is belangrijker dan de (rationele) plaatsing van details.*" Bij gebruik van de Diagonaal Methode vinden de totale kadrering en de plaatsing van details tegelijkertijd plaats, omdat beide onbewust worden gedaan. Zodat rationele manipulatie de compositie niet kan vernietigen.

(Rationele manipulatie is soms noodzakelijk, maar de **combinatie** van gevoelsmatige en rationele compositionering is altijd van het grootste belang voor het maken van goede composities. Daarom is het belangrijk dat de DM onbewust plaats vind. Natuurlijk kunnen we een foto een beetje bijsnijden, als blijkt dat het belangrijke detail net één millimeter naast de DM lijn ligt. Als je echter bijv. een derde van de hele foto moet bijsnijden, klopt er iets niet en kan je beter alles opnieuw gaan fotograferen of evt. kijken of je een totaal nieuwe compositie kunt maken.)

De Diagonaal Methode

Het kleinbeeldformaat heeft een verhouding van 2:3. Binnen deze rechthoek kan je twee vierkanten tekenen die elkaar overlappen (fig. 1). Ik ontdekte dat kunstenaars zoals Rembrandt en beroemde fotografen, maar ook amateur-fotografen, vaak details op de diagonalen plaatsten van deze overlappende vierkanten.

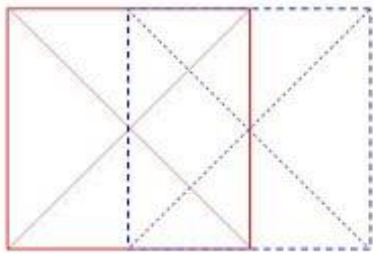

fig. 1

Bij het testen heb ik gebruik gemaakt van een overheadsheet met een bissectricelijn (DM), zie fig. 2.

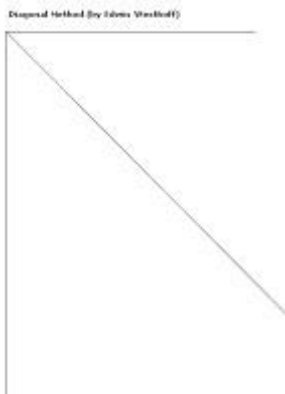

fig. 2

Bij het gebruik van deze sheet is het nodig om de hoek van 90 graden exact gelijk te leggen met de hoek van de afbeelding, vanwege de exactheid van de DM, die op 1 mm nauwkeurig komt.

Elke positie op de Diagonalen is mogelijk om details op te plaatsen.

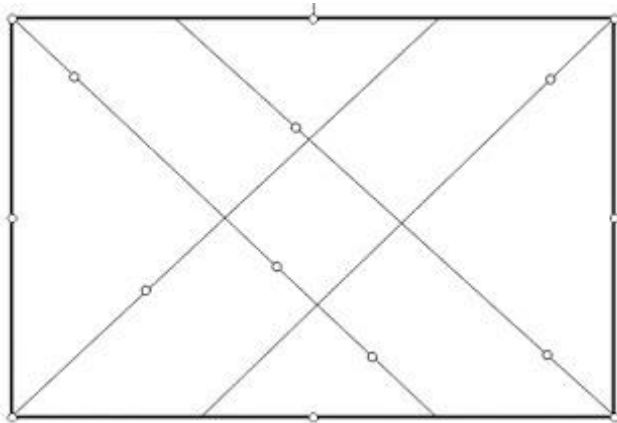

fig. 3

In fig. 3 zien we dergelijke mogelijke posities, aangegeven door de kleine cirkels op de Diagonalen.

In het boek "Geometry in Pictorial Composition" testte Brian Thomas 98 beroemde schilderijen op gebruikte geometrische figuren. Er kwamen een groot aantal figuren uit, maar geen eenduidige conclusies. (De Regel van Derden kwam slechts één keer voor, de Gulden Snede een paar keer, terwijl vierkanten met diagonalen 15 keer voor kwamen.) Mijn mening is dat dergelijke onderzoeken zelden of nooit iets kunnen opleveren omdat a. vaste matrixen die esthetiek als doel hebben, blijkbaar niet zijn gebruikt (oftewel: kunstenaars werken op hun gevoel), en b. het onwaarschijnlijk is dat er opeens een onbekende matrix opduikt als het om esthetische zaken gaat.

Het verschil met de ontdekking van de Diagonaal Methode is dat ik niet als doel had om esthetische matrixen te zoeken en dat mijn onderzoek geen theoretisch doel had om iets te bewijzen. Mijn enige doel was om er achter te komen waarom de Regel van Derden zo onnauwkeurig is. Dat mijn experiment, bestaande uit het (volledig op het gevoel) vijf keer plaatsen van punten in een rechthoekig kader, tot de ontdekking van de Diagonaal Methode heeft geleid, was puur toeval en niet gepland en had geen theoretische basis. Maar het belangrijkste was dat de DM geen esthetische basis bleek te hebben: er is in het geheel geen sprake van een "betere compositie".

Letterlijk de eerste foto die ik testte was een schot in de roos: de Diagonaal liep door het midden van de pupil van het oog van het meisje (zie fig. 4). De zwarte lijnen zijn van de Regel van Derden

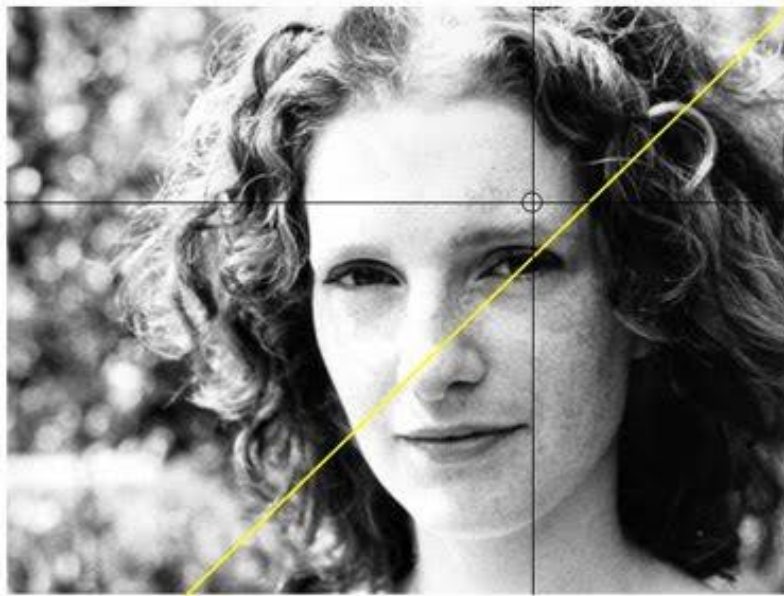

fig. 4

Conclusies

1. We kunnen dingen ontdekken waar de kunstenaar in geïnteresseerd was.
2. Alle posities op alle vier Diagonalen zijn in theorie mogelijk.
3. In landschappen en architectuurfoto's zijn meestal geen details zichtbaar waardoor in deze genres de DM meestal niet voor komt.
4. De DM wordt meestal gevonden in portret- en reportagefotografie.
5. De DM kan gebruikt worden om foto's achteraf te croppen.
6. Soms zijn lijnen (zoals bijv. armen) in de foto langs of parallel aan de Diagonalen geplaatst.
7. Details liggen meestal op de Diagonalen met max. 1 mm afwijking op A4 formaat.
8. In reclamefoto's liggen kleine producten (of details daarvan) vaak op de Diagonalen.
9. De kadrering van beeldvullende onderwerpen is belangrijker dan de plaatsing van details (daarom liggen details bij dit soort foto's meestal niet op de Diagonalen).
10. De (onbewuste) plaatsing van details op de Diagonalen is een subjectieve keuze van de kunstenaar of fotograaf en heeft niet te maken met esthetiek (het "verbeteren van de compositie").
11. Deze details (zie punt 10) worden gekozen om psychologische en emotionele redenen en niet om esthetische redenen.

Voorbeelden

World Press Photo 2006 by Spencer Platt.

Foto: Rankin (met toestemming van Rankin Photography)

Boven een foto van Rankin ("Feeling Hungry"), met een mager meisje dat een grote plak chocolade aan het eten is. Ze is zo mager dat haar kleding bij elkaar moet worden gehouden met klemmen. Ze is in ieder geval niet dik geworden van het eten van chocolade en het feit dat ze zo'n grote plak eet is bijzonder. Het accent ligt door de DM op het eten, en wel op het precieze punt waar haar tanden de chocolade raken. Dit is het meest exacte voorbeeld van de DM dat ik tot nu toe heb gezien.

Het valt daarbij op dat de DM niet door de ogen gaat; haar linker oog bevindt zich op een afstand van 5 mm van de DM.

De Diagonaal Methode

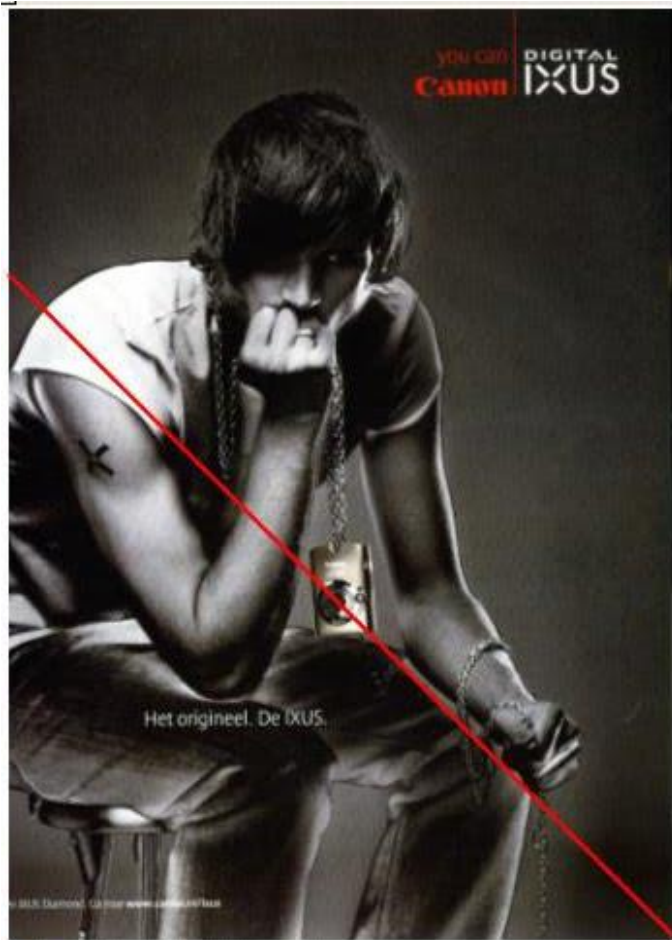
Boven zien we een reclamefoto voor horloges met Nicolas Cage. Op de linker foto gaat de DM-lijn door de pupil van zijn rechter oog en een tweede DM-lijn gaat door de as van het horloge. Blijkbaar is Nicolas Cage even belangrijk als het horloge.

De Regel van Derden

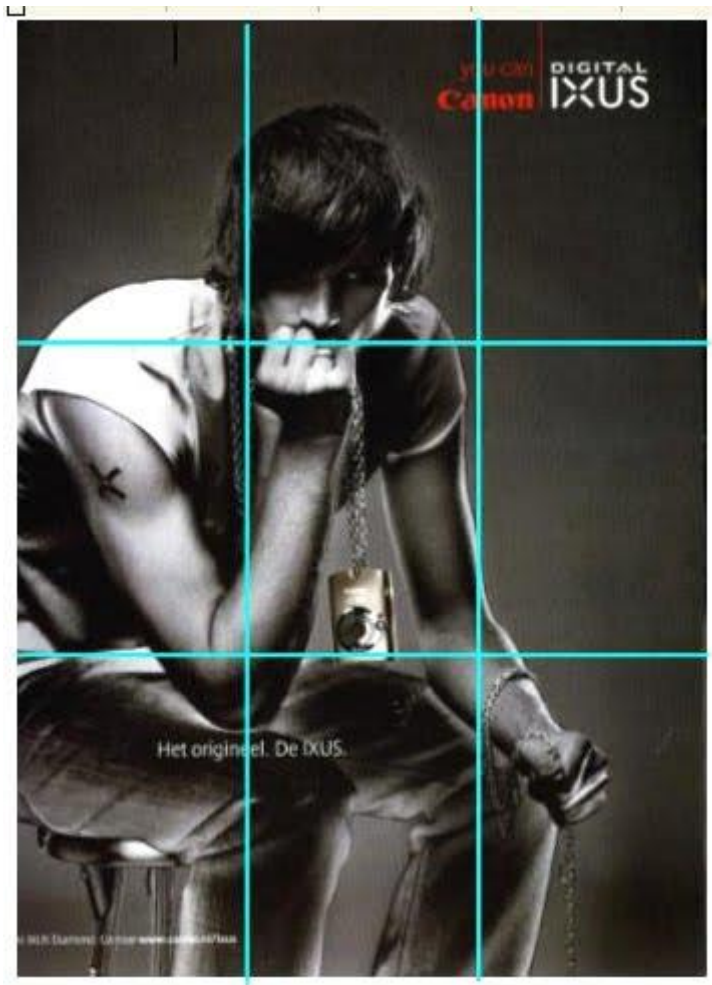
Bij de foto met de Regel van Derden gaat geen enkele lijn precies door een oog of door het midden van het horloge.

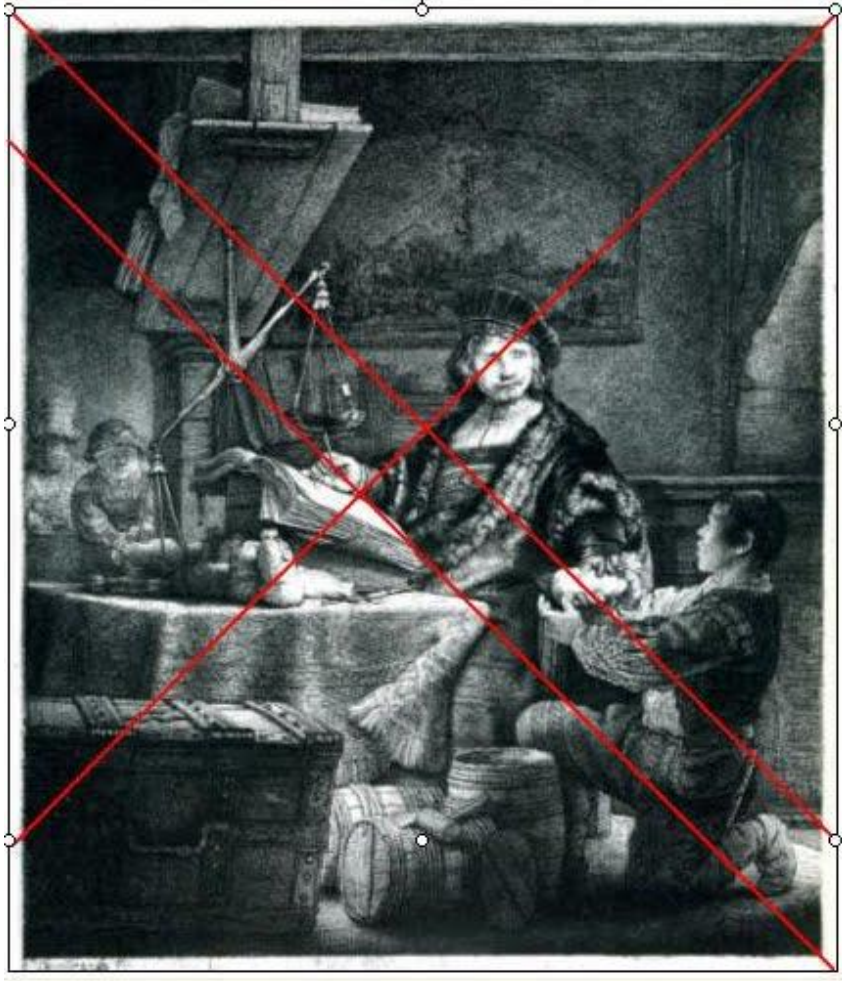
De Diagonaal Methode

Boven zien we een reclamefoto voor Canon Ixus camera's, deze keer met een onbekend model. De Diagonaal loopt alleen door het midden van de lens van de camera en niet door een oog

De Regel van Derden

Bij de foto met de Regel van Derden loopt geen enkele lijn precies door de lens.

Rembrandt: "de belastingontvanger" (DM)

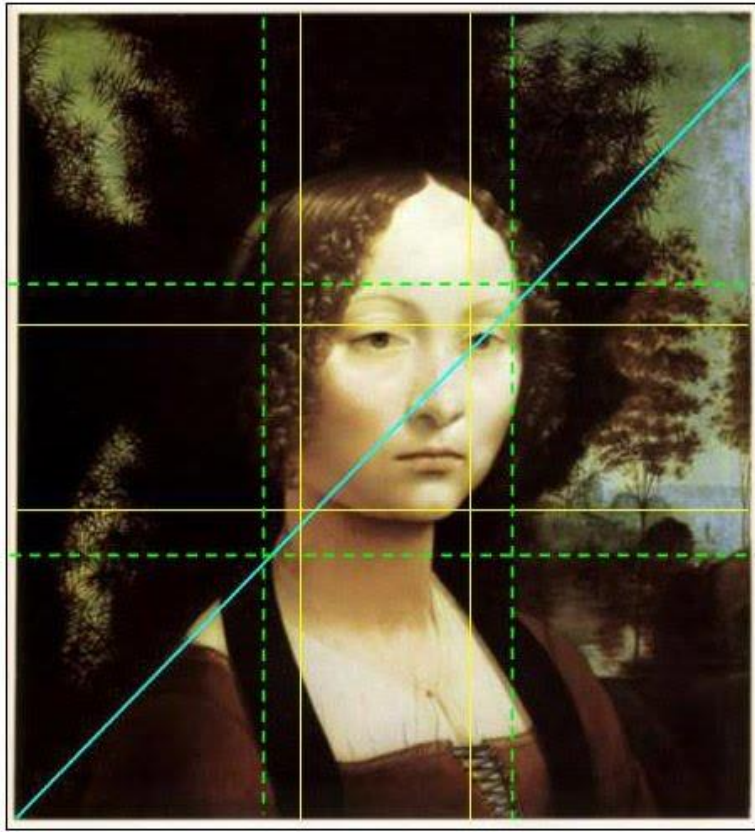
In de ets van Rembrandt hierboven zien we meerdere details waar Diagonalen door heen lopen:

- De DM vanuit de hoek rechtsboven: door het rechteroog van de belastingontvanger.
- De DM vanuit de hoek rechtsonder: door het punt waar de belastingontvanger de pen vasthoudt (tussen de duim en de wijsvinger).
- De DM vanuit de hoek linksboven: door het midden van de geldbuidel.

Idem (de Regel van Derden)

Met als tegenhanger de Regel van Derden.

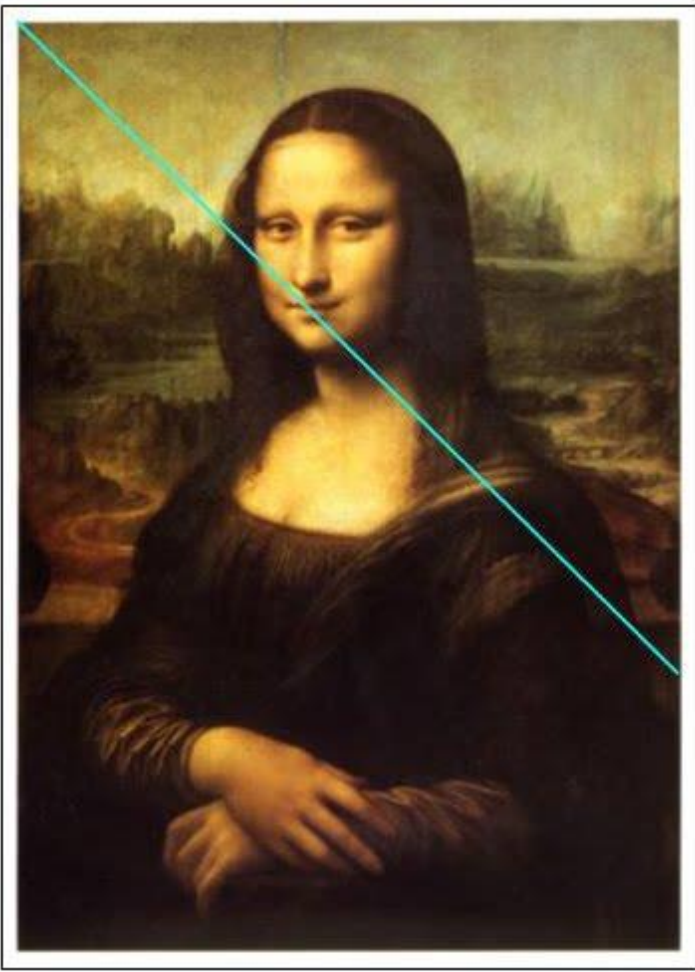

Leonardo da Vinci: "Ginevra Benci".

Boven zien we het schilderij "Ginevra Benci" van da Vinci met drie methoden:

1. De Diagonaal Methode: de blauwe lijn, die door het oog loopt.
2. De Gulden Snede: de niet-onderbroken gele lijnen.
3. De Regel van Derden: de groene stippellijn.

De Regel van derden en de Gulden Snede laten geen lijnen zien die door belangrijke details lopen, hoewel twee lijnen van de Gulden Snede het linker oog raken.

Leonardo da Vinci: "Mona Lisa".

Bij de Mona Lisa is het logisch dat de Diagonaal door de mond loopt en niet door de ogen, en dat is ook zo.

Enige conclusies na vier jaar onderzoek: een nieuwe manier om naar foto's en beelden te kijken:

In het geval van de Regel van Derden en de Gulden Snede zijn we gewend om te denken dat de compositie van een foto of afbeelding beter wordt wanneer er een detail op een kruispunt van lijnen staat of een langwerpig onderwerp zoals een horizon op een lijn staat. Het maakt hierbij niet uit of deze details inhoudelijk belangrijk zijn voor de kunstenaar. Het zal echter duidelijk zijn dat bijv. een rand van een tafel of een baksteen minder belangrijk zijn voor de kunstenaar dan bijv. het oog van een geportretteerde persoon. De praktijk laat zien dat afbeeldingen met willekeurige voorwerpen op lijnen van de Regel van Derden of de Gulden Snede niet echt "beter" zijn qua compositie. Dit leidt tot twee opmerkingen:

1. De theorieën van de Regel van Derden en de Gulden Snede zijn niet bewezen.
2. Veel afbeeldingen die door het publiek hogelijk worden gewaardeerd bevatten details die niet op de kruispunten of lijnen van de Regel van Derden (of de Gulden Snede) liggen.

(Bovendien blijkt dat bij 95% van alle foto's de details niet exact op de kruispunten van de Regel van Derden liggen.)

De Diagonaal Methode kan niet op dezelfde wijze worden beschouwd of gebruikt als bovengenoemde theorieën.

Ten eerste wordt de Diagonaal Methode onbewust toegepast (tenzij mensen de DM gebruiken om foto's achteraf bij te snijden), en ten tweede zijn de details die op de Diagonalen liggen *inhoudelijk belangrijk voor de kunstenaar, en dit laatste is nieuw*.

De keuze voor bepaalde details is hierbij subjectief: dit hangt af van de interesse van de kunstenaar. Dit betekent dat we kunnen zien wat de interesses of motivaties van de kunstenaar waren. (Hoewel dit relatief beperkt is, want de kunstenaar kan nog meer interesses hebben die niet via het werk aan het licht kunnen komen.)

Het bijzondere is dat dezelfde details waar de kunstenaar voor heeft gekozen, herkenbaar zijn voor de toeschouwer. Dit zou betekenen dat mensen (kunstenaars en toeschouwers) een soort ingebouwde manier van kijken hebben bij tweedimensionale kunst, waarbij ze onbewust de bissectrices (Diagonalen) volgen. Of dit inderdaad zo is, moet worden onderzocht door universiteiten Dit wordt momenteel ook gedaan.

Het beschouwen van de Diagonaal Methode als uitsluitend een kwestie van compositie, zou betekenen dat we de theorie van de Regel van Derden (en de Gulden Snede) proberen toe te passen op de DM. Dit wordt door vrijwel iedereen gedaan, als we de commentaren lezen op de forums over fotografie. Een betere compositie is echter niet het doel van de DM. In feite is er helemaal geen bewust doel, want de plaatsing gebeurt onbewust.

[De DM laat ons daarentegen wel zien welke details onmiddellijk opvallen en dat de kunstenaar deze interessant of belangrijk vond \(om wat voor reden dan ook\).](#)

We kunnen daaruit concluderen dat de poging om vaste matrixen te zoeken of te gebruiken die de compositie zouden verbeteren, een doodlopende weg is gebleken en dat we afbeeldingen op een andere manier moeten beschouwen.

Albert van der Schoot heeft al eerder (in 1999) aangetoond dat de Gulden Snede als een schoonheidsideaal bij tweedimensionale kunst een mythe is. Ik wil hier de Regel van Derden aan toevoegen. Dit is in feite niet vreemd als we weten dat de Regel van Derden (direct) is afgeleid van de Gulden Snede.

Het "lezen" van foto's en afbeeldingen kunnen we grofweg in twee fasen splitsen: via de *bottom-up* waarneming, waarbij we zeer snel een aantal visuele stimuli herkennen en waarderen (dit gebeurt in een fractie van een seconde), en via *top-down* waarneming, waarbij we onze eigen oordelen, interesses, herinneringen en behoeften projecteren op de afbeeldingen. Mijn theorie is dat de DM een combinatie van beide is. Zie ook de pagina [Artikelen](#).

Reacties van het publiek, toepassing van de DM

Reacties in de vorm van commentaren en discussies op forums over fotografie, en e-mails naar mij persoonlijk staan op de pagina "reacties".

Ook belangrijk is echter de algemene ontvangst bij het publiek, de media, fototijdschriften e.d. wat betreft hoe de DM toegepast wordt in het dagelijks leven. Sommige kunstenaars en fotografen blijken in de praktijk de DM wel degelijk te gebruiken als methode om de compositie te *verbeteren*. Ze vinden de foto of het schilderij "mooier", "beter", "prettiger om naar te kijken". Dit komt denk ik voor een groot deel omdat de onderwerpen die belangrijk zijn, in het directe gezichtsveld komen te liggen tijdens het bekijken van het werk.

Er is zelfs een DVD van Zoom.nl over compositie (Nr. 3 - 2010) waarin de presentator vertelt

dat hij de DM lijnen visualiseert op het zoekerbeeld en tijdens de opname probeert om objecten op de Diagonalen te krijgen (!). Dit betekent dat de DM een eigen leven begint te leiden en daar heb ik natuurlijk geen invloed op. Ik volg het allemaal met grote interesse.

Edwin Westhoff